

Reactie ontwerp Besluit kunststofproducten voor eenmalig gebruik

Graag maakt Plastic Soup Foundation via deze internetconsultatie gebruik van de mogelijkheid om een reactie te geven op het ontwerp *Besluit kunststofproducten voor eenmalig gebruik*. In het ontwerp wordt aangegeven dat er is gekozen voor een zuivere en lastenluwe implementatie van de Single Use Plastics (SUP)-richtlijn. Overige maatregelen om reductie van plasticgebruik te bereiken worden niet in wetgeving geregeld, maar met stakeholders op vrijwillige basis afgestemd in het kader van het Plastic Pact. Door te kiezen voor een 'zuivere' of minimale implementatie van de SUP-richtlijn laat de Nederlandse overheid een kans voorbijgaan om ambitieuzere doelstellingen te realiseren. Andere lidstaten, zoals Frankrijk, doen dat wel [1].

De keuze voor verdere stappen door middel van niet bindende afspraken met bedrijven en organisaties in het kader van het Plastic Pact, ziet Plastic Soup Foundation niet als een structurele oplossing. Nadere, wettelijke stappen zijn onontbeerlijk om het tij te keren. Uit het recent verschenen gezaghebbende rapport *Breaking the Plastic Wave* wordt duidelijk dat de huidige maatregelen, waaronder die van de SUP-richtlijn, nog absoluut onvoldoende zijn als oplossing voor de plasticsoep; er zal vier keer zoveel plastic in zee terecht zijn gekomen in 2040 ten opzichte van 2016 [2]

De Europese SUP-richtlijn is gebaseerd op de meest gevonden plastic items voor eenmalig gebruik op Europese stranden. Plastic Soup Foundation constateert een sterke overlap met de items die op oevers van Nederlandse rivieren en op straat wordt gevonden. Het plastic zwerfvuil op straat en in de rivieren zijn een bron van het plastic in zee. Kwantitatieve meetresultaten van plastic vervuiling in Nederland zijn in het kader van Schone Rivieren en World Cleanup Day verzameld [3]. De top 15 meest gevonden producten in de Nederlandse rivieren is te zien in afbeelding 1 en de resultaten van de grootschalige zwerfafvalmeting op World Cleanup Day 2019 in afbeelding 2. Deze tellingen laten zien welke productgroepen aangepakt moeten worden om de bron van plastic vervuiling in Nederland aan te pakken.

De maatregelen genoemd in het voorliggend concept Besluit, zijn niet toereikend om de bronnen van deze meest gevonden plastic producten in ons milieu aan de pakken. Wanneer het doel van de SUP-richtlijn nagestreefd wordt, zal ten minste het Besluit op de volgende punten aangescherpt moeten worden, naast de punten die geformuleerd staan in de brief die NGOs gezamenlijk naar de staatsecretaris gestuurd hebben [4].

#	Type	Gemiddeld aantal per 100m rivieroever	Indicatie bronnen
1	Ondefinieerbare stukken zacht/hard plastic en folie plastic <50cm (inclusief piepschuim)	217	Diverse bronnen
2	Snoep-, snack- en chipsverpakkingen en lollystokjes	29	Recreatie/ industrie
3	Plastic drankverpakkingen (flessen, wikkels en doppen)	27	Recreatie/ industrie
4	Plastic voedselverpakkingen (o.a. frietbakjes)	9	Recreatie/ industrie
5	Plastic wattenstaafjes	8	Riooloverstort
6	Diversen herkenbare plastic stukken	8	Recreatie/ dumping/ industrie
7	Diversen textiel (o.a. sanitaire doekjes)	8	Recreatie/ dumping
8	Stukjes touw met diameter <1cm	6	Recreatie (o.a. sportvisserij) /industrie
9	Glazen potten en/of delen daarvan o.a. van voedsel- en drankverpakkingen	6	Recreatie/ dumping
10	Drankblikjes	4	Recreatie
11	Plastic bekens of delen daarvan	4	Recreatie
12	Sigarettenfilters	4	Recreatie
13	Maandverband of verpakkingen daarvan	3	Riooloverstort
14	Plastic bestek	2	Recreatie
15	Plastic speelgoed	2	Recreatie/ dumping

Afbeelding 1: Top 15 meest gevonden afvalproducten in Maas en Waal (rapportage Schone Rivieren 2017-2019)

Afbeelding 2: Top 5 geregistreeerde zwerfafval items in Nederland op World Cleanup Day 2019

Formuleer ambitieuzere doelen voor consumptievermindering van voedselverpakkingen

De veranderingen in het Besluit beheer verpakkingen 2014, vormgegeven voor de invulling van artikel 7 betreffende consumptievermindering van kunststof voedselverpakkingen, zijn geen bindende doelstelling voor consumptiereductie. Bepaal voor to-go voedsel en drinkverpakkingen die veelvuldig in het milieu belanden bindende reductiedoelstellingen van (minstens) 50% in 2025 en 80% in 2030 ten opzichte van meetjaar 2022. Zet ook in op een bindend doel voor herbruikbare verpakkingen op de markt.

Voeg individuele plastic verpakkingen en producten met een hoog lekkage risico naar het milieu toe aan handelsverbod

Plastic Soup Foundation is van mening dat zwerfafval items die vaak in het milieu belanden niet van plastic gemaakt mogen zijn. Plastic is immers een extreem persistent materiaal dat slechts degradeert in micro- en nanoplastics, maar niet biologisch afgebroken wordt. Micro/nanodeeltjes dringen aantoonbaar in voedselketens binnen en vormen een steeds groter gezondheidsrisico voor mens en milieu. Toekomstige generaties worden opgezadeld worden met een ongewenste erfenis omdat het opruimen van micro/nanoplastics in het milieu onmogelijk is.

De resultaten van Schone Rivieren (tabel 1) en World Clean-up Day (tabel 2) laten zien welke verpakkingen of producten veelvuldig en ongecontroleerd in het milieu terechtkomen. Om deze onomkeerbare milieuvuiling tegen te gaan moet er voor deze producten vergaande maatregelen worden opgenomen in het Besluit, hieronder drie voorbeelden:

1. Snoep/snacks/chips

Afzonderlijk verpakte snoepjes in een zak of bijvoorbeeld in een multipack verkochte repen worden niet beschouwd als eenmalig. Dat is niet omdat de verpakking eenmalig gebruikt wordt, maar omdat de inhoud uit meerdere eenheden van eenpersoonsporties bestaat. Als de kans groot is dat een in plastic verpakt product direct genuttigd wordt, dan valt zo'n product wel onder de SUP-richtlijn. Een kleine zak chips valt dus onder de richtlijn, maar een grote zak niet. Het gevolg is we straks grote zakken in het zwerfvuil zullen aantreffen, omdat er niet minder chips buitenshuis gegeten zal worden. Een label in het kader van bewustwording zal niet afdoende blijken. Het is dus zaak dat verpakkingen die sowieso vaak in het milieu terechtkomen onder het handelsverbod (art. 5 2019/904) gaan vallen en niet onder consumptievermindering (art. 4 2019/904) en producentenverantwoordelijkheid (art. 8 2019/904).

2. Pouches/knijpzakjes

Een reeks producten voor eenmalig gebruik wordt straks niet verboden, daaronder vallen ook de pouches. Voor deze producten van deze producten geldt dat de producenten verantwoordelijk worden voor de vervuiling ervan. Een van de meest gevonden items in het zwerfvuil zijn de pouches of knijpzakjes (CapriSun). Deze worden niet apart ingezameld, kunnen niet (goed) gerecycled worden omdat ze uit meerdere lagen bestaan. En ondanks dat het gaat om kleine eenheden die on-the-go geconsumeerd worden, kunnen ze nog steeds te koop worden aangeboden. Dit éne voorbeeld laat al zien dat de uitwerking van de SUP richtlijn in het concept Besluit schromelijk tekort schiet.

3. Vochtige doekjes

Met plastic vezels versterkte vochtige doekjes worden veelvuldig langs rivieren gevonden en recent onderzoek wijst uit dat ook doekjes die door industrie als 'veilig om door te spoelen' worden verkocht, bijdragen aan de microplastic vervuiling van ons oppervlaktewateren ook opstoppingen. Het eeuwenoude alternatief, cellulose, is wijd beschikbaar. Er is dus alle aanleiding om kunststoffen in deze doekjes te verbieden. Een verbod is des te urgenter, omdat markeringen op verpakkingen tot nu toe, gericht op voorkomen van schade aan rioleringen, geen aantoonbaar effect gehad.

Voeg drankverpakkingen met hoog lekkage risico toe aan statiegeldsysteem

Om gescheiden inzameling (artikel 9 2019/904) van plastic drankflessen te bevorderen is besloten vanaf juli 2021 kleine plastic flesjes aan het statiegeldsysteem in Nederland toe te voegen. Het

statiegeldsysteem kan en moet echter veel breder worden toegepast, zodat alle drankverpakkingen tot 3 liter er onder komen te vallen.

Let op naamgeving en marketing om onder de wetgeving uit te komen

Plastic Soup Foundation constateert dat de industrie nu al naar manieren zoekt om plastic verpakkingen en producten van de voorliggende regelgeving uit te zonderen. Het verkopen van plastic bestek als 'afwasbaar', of voedselverpakkingen als 1,5 of dubbele portie, of vochtige doekjes in 'droge doekjes' veranderen, zijn daarvan sprekende voorbeelden. Dit is toegestaan volgens de letter van de SUP-richtlijn, maar druist in tegen de geest. Wij willen dat in het Besluit duidelijk wordt gemaakt dat deze ontsnappingsroutes onacceptabel zijn en dat de Nederlandse regering zich hard maakt dat deze ontsnappingsroutes in de formulering van de *guidelines* (die nu door de Europese Commissie per item worden geformuleerd) zoveel mogelijk worden uitgesloten.

Stimuleer herbruikbare verpakkingen en producten fiscaal

Om wegwerpplastic tegen te gaan, moet ingezet worden op hergebruik. Deze (systeem)verandering zou fiscaal aantrekkelijk gemaakt moeten worden om innovatie te stimuleren. Alleen wanneer herbruikbare alternatieven en refill-systemen commercieel aantrekkelijk worden, hebben bewustwordingsmaatregelen over deze herbruikbare alternatieven nut. In het voorliggend Besluit ontbreekt het aan de inzet van fiscale instrumenten. Dit is essentieel voor een transitie naar een echte circulaire economie waarin prioriteit wordt gegeven aan preventie en hergebruik boven recycling, precies zoals de SUP-richtlijn bepaalt.

Probleem vispluis niet aangepakt met maatregelen over visnetten

De uitwerking van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voor vistuig betreft een stimulans voor vissers om afgedankte netten aan wal in te leveren. Terwijl enerzijds het voorgestelde percentage (23%) laag is (die lat kan en moet hoger gelegd worden) wordt het probleem van pluis niet opgelost. Pluis slijt namelijk als gevolg van slepen van het net over de zeebodem, waarna stukjes massaal in zee terecht komen en aanspoelen op het strand. Daar vormen ze de grootste categorie van aangetroffen plastic items. Om pluis op stranden tegen te gaan is een verbod op de trossen plastic pluis, die nu door de bodemvisserij gebruikt worden, de enige mogelijkheid om deze vervuiling te voorkomen. Een in regelgeving vastgelegd verbod zal de zal juist een stimulans zijn in de zoektocht naar alternatieven en daarvoor een markt scheppen. In het concept Besluit wordt nota bene op geen enkele wijze gerefereerd aan pluis.

Plastic Soup Foundation gaat graag in gesprek met de staatsecretaris over bovengenoemde punten. Plastic Soup Foundation is ook een van de ondertekenaars van de in noot vier genoemde brief waarin een gesprek met de gezamenlijke NGOs wordt voorgesteld.

Jeroen Dagevos,

Hoofd programma's
Plastic Soup Foundation

[1] Rapport Franse wetgeving voor circulaire economie

<https://circulareconomy.europa.eu/platform/sites/default/files/anti-waste-law-in-the-daily-lives-of-french-people.pdf>

[2] *Breaking the plastic wave: A Comprehensive Assessment of Pathways Towards Stopping Ocean Plastic Pollution*. Het rapport is in juni 2020 gepubliceerd door [The Pew Charitable Fund](#) en [Systemiq](#).

[3] Wat spoelt er aan op de rivieroever? Rapportage Schone Rivieren 2017-2019

https://sme.nl/schonerivieren/images/Schone_Rivieren_rapportage_2019.pdf

[4] Gezamenlijke brief (7 augustus 2020) van de NGOs aan staatsecretaris Van Veldhoven over 'Implementatie Single Use Plastics Directive'.